

БАТЛАВ.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН

ДОРЖСҮРЭНГИЙН ҮҮРИЙНТУЯА

**ОЛОН ХҮҮХЭД ТӨРҮҮЛЖ ӨСГӨСӨН ЭХИЙГ УРАМШУУЛАХ
ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ
ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1-д “Хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна”, 2-т “Хүнийг үндэс, угсаа, хэл, арьсны өнгө, нас, хүйс, нийгмийн гарал, байдал, хөрөнгө чинээ, эрхэлсэн ажил, албан тушаал, шашин шүтлэг, үзэл бодол, боловсролоор нь ялгаварлан гадуурхаж үл болно. Хүн бүр эрх зүйн этгээд байна”, Арван зургадугаар зүйлийн 5-д “Монгол Улсын иргэн нь “хүүхэд төрүүлэх, асрах болон хуульд заасан бусад тохиолдолд эд, мөнгөний тусламж авах эрхтэй””, Арван есдүгээр зүйлийн 1-д “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна” гэж, Хүүхдийн эрхийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1-д “Хүүхдийг төрсөн цагаас нь эхлэн 18 насанд хүртэлх эрхийг нь хангах”, Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д “ Хүүхэд төрмөгцөө нэр авах, Монгол Улсын харьяат байх эрхтэй...” гэж тус тус заасан.

Олон хүүхэд төрүүлж, өсгөсөн эхийг урамшуулах тухай хуулийн үйлчлэх хүрээ гэсэн 3 дугаар зүйлд “энэ хуулийн үйлчлэлд дөрөв болон түүнээс дээш хүүхэд төрүүлж өсгөсөн, бага хүүхэд нь нэг нас хүрсэн, энэ хуулийн 4.1.1, 4.1.2-т заасан нөхцлийг хангасан эх” хамаарна гэж заасан бөгөөд мөн хуулийн 3.2-т ““Энэ хуулийн 3.1.1-д заасан “дөрөв болон түүнээс дээш хүүхэд төрүүлж өсгөсөн” гэдэгт бага хүүхэд нь нэг нас хүрэхэд дөрөв ба түүнээс хүүхэдтэй байсан бөгөөд үүнд гурав хүртэлх насанд нь үрчлэн авсан хүүхэд, байгалийн аюулт үзэгдэл, осол, өвчин, гэмт хэргийн улмаас нас барсан 1 ба түүнээс дээш настай хүүхэд хамаарах ба харин эхийн төрүүлж бусдад үрчлүүлсэн хүүхэд хамаарахгүй” гэж заасан.

Хуулийн энэхүү зохицуулалтын дагуу зургаа ба түүнээс дээш хүүхэд төрүүлсэн эхэд “Эхийн алдар” нэгдүгээр зэргийн одонг, дөрөв ба түүнээс дээш хүүхэд төрүүлсэн эхэд “Эхийн алдар” хоёрдугаар зэргийн одонг олгож байна. Ингэхдээ хамгийн бага хүүхэд нь 1 нас хүрэхэд дөрөв болон зургаагаас дээш хүүхэдтэй байсан бөгөөд үүнд гурав хүртэлх насанд үрчлэн авсан хүүхдийг хамруулан олгож байна.

Олон хүүхэд төрүүлж өсгөсөн эхийг урамшуулах тухай хуулийн зохицуулалтаар урамшуулал авах болзолд “бага хүүхэд нь 1 нас хүрсэн байх”, “нас барсан хүүхэд нь 1 ба түүнээс дээш настай байсан байх” зэрэг нөхцөл тавигдаж байгаа нь хүний эрхийн зөрчил үүсгэж, хүүхдийг насаар нь ялгаварлах гадуурхах нөхцөл бүрдүүлснийг засах шаардлагатай гэж үзлээ.

“Олон хүүхэд төрүүлж өсгөсөн эхийг урамшуулах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай” хуулийн төсөлд тус хуулийн 3 дугаар зүйлийн хэд хэдэн заалтад тусгасан урамшуулал олгох болзлыг хасах буюу хөнгөлөхөөр тусгасан. Тодруулбал,

урамшуулал авахад тавигддаг “бага хүүхэд нь 1 нас хүрсэн байх”, “нас барсан хүүхэд 1 ба түүнээс дээш настай байх” зэрэг болзлуудыг хасахаар тусгалаа.

Хуулийн төслийн зорилго нь 1 нас хүрээгүй хүүхдээ алдсан эх, хүүхдийн эрхийг хамгаалах, энэхүү урамшуулал, дэмжлэгийн тогтолцоонд хамруулах, хүний эрхэм чанарыг хүндэтгэх, олон хүүхэд төрүүлсэн эхчүүдийг ялгаварлахгүй байх, төрөлтийг дэмжих, хүн амын өсөлтийг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхэд оршино.

Энэхүү хуулийн төсөл нь Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийг зөрчиж олон хүүхэд төрүүлсэн эхэд тэгш боломж олгохгүй байгаа, ялгавартай байдлыг арилгахад чиглэж байгаа тул Үндсэн хуулийн Хүний эрх, эрх чөлөөний суурь зарчимтай нийцэж байна.

Монгол Улсын “Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030” болон “Алсын хараа-2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичигт дараах зорилтуудыг тусгасан байна. Үүнд:

1. “Алсын хараа-2050” баримт бичгийн Хүн ам ба нийгмийн хөгжил бүлэгт “төрөлтийг дэмжих бодлогыг эрчимжүүлж, олон хүүхэдтэй гэр бүлийг урамшуулах, жендэрийн тэгш байдлыг хангах” зорилтыг тодорхойлсон.

2. “Гэр бүлийн үнэт зүйлийг хадгалах, эх, эцгийн үүргийг бодитоор үнэлэх, хүүхдийн сайн сайхан орчинд өсөн бойжих нөхцөлийг бүрдүүлэх нь хүн төвтэй бодлогын үндэс суурь” гэж бодлогын баримт бичигт тусгасан.

Энэхүү хуулийн төсөл нь Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлоготой нийцэж, хүүхдийн эрхийг хамгаалах, хүн ам зүйн тогтвортой өсөлт, гэр бүлийн хамгааллыг дэмжих, хүүхдийн хөгжил, хамгааллын орчныг бүрдүүлэх үндэсний зорилтод чиглэж буй бодлогын баримт бичгийн нэг хэсэг болж байна. Монгол Улсын хүн амын өсөлтийг дэмжих, эх, үрсийн эрхийг хамгаалах төрийн бодлоготой нийцүүлэн хуульд энэхүү өөрчлөлтийг оруулах шаардлагатай гэж үзлээ.

Хоёр. Хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Энэхүү хуулийн төсөл нь 2 зүйлтэй байх бөгөөд Олон хүүхэд төрүүлж өсгөсөн эхийг урамшуулах тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1 дэх хэсэг, 3 дугаар зүйлийн 3.2 дахь хэсгүүдэд тавьсан шаардлагуудад хасалт хийж, хуулийг 2026 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр тусгана.

Гурав. Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар

Монгол Улсад жил бүр дунджаар 75,000–80,000 хүүхэд шинээр мэндэлдэг бөгөөд нийт төрөлтийн 3–4 орчим хувьд хүүхэд 1 нас хүрэхээс өмнө нас барж, мөн тооны ээжүүд эхийн алдар одон болон одонгийн урамшуулалд хамрагдаж чаддаггүй байна. Энэ нь ойролцоогоор жилд 2,500-3,000 эх хуулийн хязгаарлалтын улмаас тэгш эрх эдлэх боломжоо алдаж байна. Хуулийн төсөл батлагдсанаар өмнө урамшуулал авч чадаагүй 27,000 гаруй эхийн хувьд дахин судлагдаж, урамшуулалд хамрагдах боломжтой болно.

Ийнхүү энэ хуулийн төсөл нь зөвхөн ирээдүйд төрөх эхчүүдэд бус, өмнөх хугацаанд эрхээ эдэлж чадаагүй эхчүүдэд ч тэгш эрхийн боломжийг нээж, эх үрсээ дэмжих төрийн бодлогын хүртээмжийг бодитойгоор нэмэгдүүлэх юм.

Дөрөв. Хуулийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаар

Энэхүү хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, Хууль тогтоомжийн тухай болон холбогдох бусад хууль тогтоомжтой нийцсэн болно. Хууль хэрэгжихтэй холбогдуулан шинээр хууль боловсруулах бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлага үүсэхгүй.

---o0o---